

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

2. The Canon of Discipline - Subcommentaries
(2. Vinaya Piṭaka - Tīkā)

08. Subcommentary of the Vajirabuddhi (08. Vajirabuddhi-
tīkā)

Cūḷavaggavaṇṇanā (Cūḷavaggavaṇṇanā)

PaliVerse

08. Subcommentary of the Vajirabuddhi

Cūlavaggavaṇṇanā

1. Kammakkhandhakavaṇṇanā

Adhammakammadvādasakakathāvaṇṇanā

4. Asammukhā kataṃ hotītiādayo tikā kevalaṃ desanāmatameva. Na hi tīhi eva aṅgehi samodhānehi adhammakammaṃ hoti, ekenapi hoti eva, ayamatto “tiṇṇaṃ, bhikkhave”tiā dipāliyā sādhetabbo. “Appaṭiññāya kataṃ hotī”ti lajjim sandhāya vuttaṃ. Kaṇhapakkhe “adesanāgāminiyā āpattiyā kataṃ hotī”ti sukkapakkhe “desanāgāminiyā āpattiyā kataṃ hotī”ti idaṃ dvayaṃ parato “tīhi, bhikkhave, aṅgehi samannāgatassa bhikkhuno ākaṅkhamāno saṅgho tajjanīyakammaṃ kareyya. Adhisīle sīlavipanno hotī”ti iminā virujjhati, adesanāgāminim āpanno hi “adhisīle sīlavipanno”ti vuccatīti. Yuttametam, kattu adhippāyo ettha cintetabbo. Etthāha upatissatthero “tajjanīyakammasa hi visesena bhaṇḍanakāraḥkataṃ aṅga’nti atthakathāyaṃ vuttaṃ, tam pāliya āgatanidānena yujjati, tasmā sabbattikesupi bhaṇḍanaṃ āropetvā bhaṇḍanapaccayā āpannāpattivasena idaṃ kammaṃ kātabbāṃ, tasmā ‘adhisīle sīlavipanno’ti etthāpi pubbabhāge vā aparabhāge vā codanāsāraṇādikāle bhaṇḍanapaccayā āpannāpattivaseneva kāretabbāṃ, na kevalaṃ saṅghādisesapaccayā kātabbā’nti. “Adesanāgāminiyā āpattiyāti pārājikāpattiyā’ti ettakamattaṃ vatvā parato ‘adhisīle pārājikasāṅghādisese ajjhācārā’ti porāṇagaṇṭhipade vutta’nti likhitaṃ. “Adhisīle sīlavipanno’ti saṅghādisesaṃ sandhāyā’ti gaṇṭhipade likhitaṃ. Idaṃ porāṇagaṇṭhipade purimavacanena sameti, tasmā tattha pacchimam pārājikapadam atthuddhāravasena vuttaṃ siyā, atthakathāyañca “adesanāgāminiyāti pārājikāpattiyā vā saṅghādisesāpattiyā vā’ti vuttaṃ, tattha pārājikāpatti atthuddhāravasena vuttā siyā. Yato gaṇṭhipade “adhisīle sīlavipanno’ti saṅghādisesaṃ sandhāyā’ti ettakameva likhitaṃ, tasmā sabbattha gaṇṭhipade sakalena nayena pārājikāpattipaccayā uppannabhaṇḍanaṃhetu na tajjanīyakammaṃ kātabbāṃ payoṇābhāvā, saṅghādisesapaccayā kātabbanti ayamatto siddho hoti. Na, sukkapakkhe “desanāgāminiyā āpattiyā kataṃ hotī”ti vacanatoti ce? Na, ekena pariyāyena saṅghādisesassapi desanāgāminivohārasambhavato,

Yena kammena santajjanaṃ karīyati, tam tajjanīyakammaṃ nāma. Yena kammena nissāya te vatthabbanti nissiyati bhajāpiyati niyasso, tam niyasakammaṃ nāma. Yena tato āvāsato, gāmato ca pabbājenti kuladūsakaṃ, tam pabbājanīyakammaṃ nāma. Yena kammena akkuṭṭhagahaṭṭhasamāpameva paṭisāriyati so akkosako pacchā pesiyati, tam paṭisāraṇīyakammaṃ nāma. Yena samānasaṃvāsakabhūmito ukkhipiyati. Chaddiyati sātisāro bhikkhusaṅghena, tam kammaṃ ukkhepanīyakammaṃ nāmāti veditabbāṃ.

11. “Nissāya te vatthabba’nti garunissayaṃ sandhāya vuttaṃ, na itaranti.

21. Assajipunabbasukavatthusmim “tesu vibbhantesupi kammaṃ paṭippassambhetum anuññātampi sammāvattantānaṃyevā’ti likhitaṃ. Sammukhā vuttameva ghipaṭisaṃyuttaṃ nāma. Parammukhā vuttaṃ desanaṃ gacchati.

41. Khamāpentena “khamāhī”ti vattabbamattameva, na ukkuṭṭikādisāmīcinā payojananti. Anudūtanti sahāyanti attho.

50. Adassaneyeva ukkhepanīyaṃ kātappaṃ, na aññathā. “Tajjanīyādikaraṇakāle āpattiṃ ropetvā tassā adassane, appaṭṭikamme vā bhaṇḍanakāraḍādiāngehi kātappa”nti likhitaṃ.

Tajjanīyakammādīsū ayaṃ pakiṇṇakavinicchayoti veditabbo. Kiṃ tajjanīyakammaṃ, tajjanīyakammasa kiṃ mūlaṃ, kiṃ vatthu, kiṃ pariyosānaṃ, kasmā “tajjanīyakamma”nti vuccatīti? Kiṃ tajjanīyakammanti vatthusmiṃ sati karaṇasampatti. Tajjanīyakammasa kiṃ mūlanti saṅgho mūlaṃ. Tajjanīyakammasa kiṃ vatthūti kalahajātāpattivatthu. Kiṃ pariyosānanti bhāvanāpariyosānaṃ. Kasmā tajjanīyakammanti vuccatīti saṅgho kalahakārapuggalaṃ kalahe ca bhede ca bhayaṃ dassetvā khantiyā janeti, upasame janeti, tasmā “tajjanīyakamma”nti vuccati. Kathaṃ tajjanīyakammaṃ kataṃ hoti, kathaṃ akataṃ. Kinti ca tajjanīyakammaṃ kataṃ hoti, kinti ca akataṃ. Kena ca tajjanīyakammaṃ kataṃ hoti, kena ca akataṃ. Kattha ca tajjanīyakammaṃ kataṃ hoti, kattha ca akataṃ. Kāya velāya tajjanīyakammaṃ kataṃ hoti, kāya velāya akataṃ hoti? Kathaṃ tajjanīyakammaṃ kataṃ hotīti samaggena saṅghena ñatticatutthena kammena. Kathaṃ akataṃ hotīti vaggena saṅghena ñatticatutthena kammena. Kinti ca kataṃ hotīti karaṇasampattiyā. Kinti ca akataṃ hotīti karaṇavipattiyā. Kena ca kataṃ hotīti saṅghena. Kena ca akataṃ hotīti gaṇena puggalena. Kattha ca kataṃ hotīti yassa puggalassa saṅgho tajjanīyakammaṃ karoti, tassa puggalassa sammukhībhūte. Kattha ca akataṃ hotīti yassa puggalassa saṅgho tajjanīyakammaṃ karoti, tassa puggalassa asammukhībhūte. Kāya velāya kataṃ hotīti yadā kalahajātāpatti saṃvijjati. Kāya velāya akataṃ hotīti yadā kalahajātāpatti na saṃvijjati. Katihākārehi tajjanīyakammasa pattakallaṃ hoti, katihākārehi apattakallaṃ? Sattahākārehi tajjanīyakammasa pattakallaṃ hoti, sattahākārehi apattakallaṃ. Katamehi sattahākārehi pattakallaṃ, katamehi sattahākārehi apattakallaṃ hoti? Kalahajātāpatti na saṃvijjati, so vā puggalo asammukhībhūto hoti, saṅgho vā vaggo hoti, asaṃvāsiko vā puggalo tassaṃ parisāyaṃ saṃvijjati, acodito vā hoti asārito vā, āpattiṃ vā anāropito. Imehi sattahākārehi tajjanīyakammasa apattakallaṃ hoti, itarehi sattahākārehi pattakallaṃ hoti. Evaṃ sesakammesūti.

Kammakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Pārivāsikakkhandhakavaṇṇanā

Pārivāsikavattakathāvaṇṇanā

75. Pārivāsikakkhandhake “mā maṃ gāmapavesanaṃ āpucchathāti vutte anāpucchāpi gāmaṃ pavisitum vaṭṭatī”ti vadanti. Saṅgho attano pattatṭhāne gahetum vaṭṭatī. Oṇjanaṃ nāma vissajjanaṃ. “Taṃ pana pārivāsikena pāpitassa attanā sampatīcchitasseva punadivasādiatthāya vissajjanaṃ kātappaṃ, asampatīcchitvāyeva ce vissajjeti, na labhatī”ti vuttaṃ.

76. Pakatīyāva nissayoti ettha “antevāsikānaṃ ālayasabbhāve yāva vassūpanāyikadivaso, tāva kappati, tassa ālayassa sabbhāve nissayo na paṭippassambhatīti ce? Na vaṭṭatī. Tattha idāni khamāpeyyāmītiādinā vaṭṭatī”ti vuttaṃ. Tattha ekantena vassaṭṭhattā, idha pana ekanteneva dvinnampi samabhāvo icchitabbo evāti eke. Paṭibalassa vā bhikkhussāti ettha “laddhasammutikena āṇattopi

garudhammehi, aññehi vā ovaditum na labhatī”ti likhitam. Tato vā pāpiṭṭhatarāti ettha “asañcicca āpannasañcarittato sukkavissatṭhi pāpiṭṭhatarāti ayampi nayo yojetabbo”ti vuttam. Paccayanti vassāvāsikaṃ. Senāsanam na labhati seyyapariyantabhāgitāya. “Uddesādīni dātumpi na labhatī”ti vadanti. “Sace dve pārivāsikā gataṭṭhāne aññamaññaṃ passanti, ubhohipi aññamaññaṃ ārocetabbam avisesena ‘āgantukena ārocetabbam, āgantukassa ārocetabba’nti vuttattā”ti vuttam. Aññavihāragatenāpi tattha pubbe ārocitassa punārocanakiccaṃ natthi. “Anikkhittavattassa bahi ārocitassa yathā puna vihare ārocanakiccaṃ natthi, evam ‘āgantukasodhanattham uposathadivase ārocetabba’nti vacanañhettha sādha”nti vadanti.

81. Ekacchanne nisinnassāpi ratticchedadukkaṭāpattiyo hontīti eke. Avisesenāti pārivāsikassa ukkhittakassāti imaṃ bhedaṃ akatvā. “Tadahupasampannepi pakatatte”ti vacanato anupasampannehi vasitum vaṭṭati. “Samavassāti etena apacchā apurimaṃ nipajjane dvinnampi vattabhedāpattibhāvaṃ dīpetī”ti likhitam.

Pārivāsikavattakathāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Mūlāyapaṭikassanārahavattakathāvaṇṇanā

86. Attano attano navakataranti pārivāsikādinavakataram. Paṭhamam saṅghamajjhe parivāsam gahetvā nikkhittavattena puna ekassapi santike samādiyitum, nikkhipituñca vaṭṭati. Mānatte pana nikkhipitum vaṭṭati. Ūne gaṇe caraṇadosattā na gahetunti eke. Paṭhamam ādinnavattam ekassa santike yathā nikkhipitum vaṭṭati, tathā samādiyitumpi vaṭṭatīti porāṇagaṇṭhipade.

Pārivāsikakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Samuccayakkhandhakavaṇṇanā

Sukkavissatṭhikathāvaṇṇanā

97. “Vedayāmiti jānāmi, cittena sampatichchitvā sukham anubhavāmi, na tappaccayā aham dukkhitoti adhippāyo”ti likhitam. Yassa mālake nārocitam, tassa ārocetvā nikkhipitabbam. Yassa ārocitam, tassa puna ārocanakiccaṃ natthi, kevalam nikkhipitabbameva. Vattam nikkhipitvā vasantassa upacārasīmāgatānam sabbesam ārocanakiccaṃ natthi. Diṭṭharūpānam sutasaddānam ārocetabbam, adiṭṭhaassutānampi antodvādasahatthagatānam ārocetabbam. “Idam vattam nikkhipitvā vasantassa lakkhaṇa”nti vuttam. “Parikkhittassa viharassa parikkhepato’tiādi kiñcāpi pāliyam natthi, atha kho aṭṭhakathācariyānam vacanena tathā eva paṭipajjitabba”nti ca vuttam. “Atthibhāvaṃ sallakkhetvāti dvādasahatthe upacāre sallakkhetvā, anikkhittavattānam upacārasīmāya āgatabhāvaṃ sallakkhetvā sahavāsādikam veditabba”nti ca vuttam. “Nikkhipantena ārocetvā nikkhipitabbam, payojanam atthī”ti ca vuttam, na pana tam payojanam dassitam. Ciṇṇamānatto bhikkhu abbhettabboti ciṇṇamānattassa ca abbhānārahassa ca ninnānākāraṇattā aññathā “abbhānāraho abbhettabbo”ti vattabbam siyā. Ukkhepanīyakammakatopi attano laddhiggahaṇavasena sabhāgabhikkhumhi sati tassa anārocāpetum na labhati.

Parivāsakathāvaṇṇanā

102. “Anantarāyikassa pana antarāyikasaññāya chādayato acchannāvā”ti pāṭho. Averibhāvena sabhāgo averisabhāgo. “Sabhāgasaṅghādisesaṃ āpannassa pana santike āvi kātuṃ na vaṭṭatī”ti pasaṅgato idheva pakāsitaṃ. Lahukesu paṭikkhepo natthi. Tattha ñattiyā āvi katvā uposathaṃ kātuṃ anuññātattā lahukasabhāgaṃ āvi kātuṃ vaṭṭatīti. Sabhāgasaṅghādisesaṃ pana ñattiyā ārocanaṃ na vaṭṭatīti kira. “Tassa santike taṃ āpattiṃ paṭikarissatī”ti vuttattā lahukassevāyamanuññātā. Na hi sakkā suddhassa ekassa santike saṅghādisesassa paṭikaraṇaṃ kātu”nti likhitaṃ. Lahukesupi sabhāgaṃ āvi kātuṃ na vaṭṭatīti, tasmā eva hi ñattiyā āvikaraṇaṃ anuññātaṃ, itarathā taṃ niratthakaṃ siyā. Aññamaññārocanaṃ vaṭṭati, tato na vaṭṭatīti dīpanatthameva ñattiyā āvikaraṇamanuññātaṃ, teneva idha “sabhāgasaṅghādisesaṃ āpannassā”tiādi vuttaṃ. Ayamatto “ettāvātā te dve nirāpattikā honti, tesāṃ santike sesehi sabhāgāpattiyo desetabbā”ti vacanena kaṅkhāvitaraṇiyaṃ pakāsitova. Saṅghādisesaṃ pana ñattiyā ārocetvā uposathaṃ kātuṃ vaṭṭati. Tassā ñattiyā ayamatto yadā suddhaṃ bhikkhuṃ passissati, tassa santike ārocanavasena paṭikarissati. Evaṃ paṭikate “na ca, bhikkhave, sāpattikena pātimokkhaṃ sotabbāṃ, yo suṇeyya, āpatti dukkaṭassā”ti vuttāpattito mokkho hotīti, tasmā “garukaṃ vā hotu lahukaṃ vā, ñattiyā āvi kātuṃ vaṭṭatī”ti vuttaṃ, ubhosu navesu yuttataraṃ gahetabbāṃ.

Nāmañceva āpatti cāti “tena tena vītikkamenāpannāpatti āpatti. Nāmanti tassā āpattiyā nāma”nti likhitaṃ. Ārocetvā nikkhipitabbanti ettha ārocanaṃ vattabhedadukkaṭapaaharaṇappayojananti veditabbāṃ. Akāraṇametanti “sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajji”nti vutte vuṭṭhānato.

Dasasataṃ rattisatanti dasasataṃ āpattiyo rattisatam chādetvāti yojetabbāṃ. Agghasamodhāno nāma sabhāgavatthukāyo sambahulā āpattiyo āpannassa bahurattiṃ paṭicchādītāpattiyāṃ nikkhipitvā dātabbo, itaro nānāvattukānaṃ vasenāti ayametesāṃ visesoti.

Parivāsakathāvaṇṇanā niṭṭhitā.

“Gāmassāti na vutta”nti vacanato kira gāmūpacārepi vaṭṭatīti adhippāyoti likhitaṃ. Vuttañca “ayaṃ pana viseso”ti. “Ettha aṭṭhakathācariyāva pamāṇaṃ. Yuttaṃ na dissatī”ti likhitaṃ. Anugaṇṭhipade pana “ayaṃ pana viseso, āgantukassa...pe... okkamitvā gacchati, ratticchedo hotiyevā”ti vacane heṭṭhā “antoaruṇe eva nikkhamitvā gāmūpacārato dve leḍḍupāte atikkamitvā”tiādinā nayena garuṃ katvā vacanato, bhikkhunīnaṃ garukavaseneva tattha tattha sikkhāpadānaṃ paññattattā ca tadanurūpavaseneva aṭṭhakathācariyena bhikkhunīnaṃ garuṃ katvā mānattacaraṇavidhidassanattam “yattakā purebhattaṃ vā”tiādi vuttaṃ. Kurundiādīsu vuttavacanena karontassapi doso natthīti dassetuṃ kevalaṃ lakkhaṇamattameva vuttaṃ, tadubhayampi tena tena pariyāyena yujjati, vinicchaye patte lakkhaṇe eva ṭhātabbato kurundiādīsu vuttavacanaṃ pacchā vuttaṃ. Payogo pana purimova. Yathā cettha, tathā sace kāci bhikkhunī dve leḍḍupāte anatikkamitvā aruṇaṃ uṭṭhapeti, doso natthi, tathāpi sabbaṭṭhakathāsu vuttattā “purimameva āciṇṇa”nti vuttaṃ. Parivāsavattādīnanti “parivāsanissayapaṭippassaddhiādīnaṃ upacārasīmāya paricchinnattā bhikkhunupassayassa upacārasīmāva gahetabbā, na gāmo”ti likhitaṃ. “Tasmiṃ gāme bhikkhācāro sampajjatī”tiādi pavāritavasena vuttaṃ. Na hi tattha antogāme vihāro atthī”ti ca likhitaṃ, “tampi tena pariyāyena yujjati, na atthato”ti ca.

Paṭicchannaparivāsādikathāvaṇṇanā

108. “Visuṃ mānatthaṃ caritabbanti mūlāya paṭikassanaṃ akatvā visuṃ kammavācāyā”ti ca likhitaṃ. “Saṅghādisesāpattī”ti vuttattā ekova, ekavatthumhi āpannā saṅghādisesā thullaccayaḍukaṭamissakā nāma. Makkhadhammo nāma chādetukāmatā.

143. Dhammatāti dhammatāya, tathātāyāti attho “alajjitā”ti ettha viya.

148. Purimaṃ upādāya dve māsā parivasitabbāti ettha “parivasitadivasāpi gaṇanūpagā hontī”ti likhitaṃ.

184. Tasmiṃ bhūmiyanti tassaṃ bhūmiyaṃ. Sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajjati parimāṇampītiādi jātivasenekavacanaṃ.

Samuccayakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Samathakkhandhakavaṇṇanā

Sammukhāvinayakathāvaṇṇanā

186-187. Yattha yattha kammavācāya “aya”nti vā “ime”ti vā sammukhānidhesaniyamo atthi, sabbaṃ taṃ kammaṃ sammukhākaraṇīyameva, na kevalaṃ tajjanīyādipaṇcavidhameva. Paṇcavidhasseva pana uddharitvā dassanaṃ kammakkhandhake tāva tasseva pālīaruḥhattā, catuvīsatiyā pārājikesu vijjamānesu pārājikakaṇḍe āgatānaṃyeva catunnaṃ uddharitvā dassanaṃ viyāti veditabbaṃ. Tattha “puggalassa sammukhatā hatthapāsūpagamaṇamevā”ti vuttaṃ, taṃ kāraṇaṃ sammukhākaraṇīyassapi sammukhānidhesaniyamābhāvato. Kāmaṃ ayamatto kammakkhandhakeyeva “tīhi, bhikkhave, aṅgehi samannāgataṃ tajjanīyakammaṃ adhammakammaṇca hoti...pe... asammukhākataṃ hotī”ti vacaneneva siddho, tattha pana āpatti na dassitā. Idha “yo kareyya, āpatti dukkaṭassā”ti tattha bhavitabbāpattidassanatthaṃ idaṃ āraddhanti veditabbaṃ. “Sammukhāvinayapatirūpakena vūpasantampi sammukhāvinayeneva vūpasantagaṇanaṃ gacchatīti dassetuṃ ‘adhammavādī puggalo’tiādi āraddha”nti vuttaṃ, likhitaṇca. Evaṃ vūpasantaṃ sammukhāvinayapatirūpakena vūpasantaṃ nāma hoti, na sammukhāvinayena ca aññena kenacīti dassetuṃ idamāraddhanti ācariyo.

Sativinayakathāvaṇṇanā

195. Dabbassa kammavācāya “saṅgho imaṃ āyasmantaṃ dabba”nti sammukhānidheso natthi, tathāpi “paṭhamam dabbo yācitabbo”ti vacanena sammukhākaraṇīyatā tassa siddhā. Tathā aññatthāpi yathāsambhavaṃ lesa veditabbo. Sativapullappattassa dātabbo vinayo sativinayo.

Amūḷhavinayakathāvaṇṇanā

196-197. “Yassa ummattakassa taṃtaṃvītikkamato anāpatti, tādisasseva amūḷhavinayaṃ dātuṃ vaṭṭatīti amūḷhassa kattabbavinayo amūḷhavinayo”ti likhitaṃ, taṃ yuttaṃ “saṅgho gaggassa bhikkhuno amūḷhassa amūḷhavinayaṃ detī”ti vacanato. “Tīṇimāni, bhikkhave, adhammikāni amūḷhavinayassa dānāni”ti imassa vibhaṅge “na sarāmī”ti vacanaṃ vītikkamakālaṃ sandhāya tassa vibhaṅgassa pavattattā. Amūḷhavinayadānakāle panassa amūḷhatā vinicchitabbā.

Paṭiññātakaraṇakathāvaṇṇanā

200. “Appaṭiññāya bhikkhūnaṃ kammāni karontī”ti ārabhantassa kāraṇaṃ vuttameva. Paṭiññātena karaṇaṃ paṭiññātakaraṇaṃ.

Tassapāpiyasikākathāvaṇṇanā

207. “Tīhi, bhikkhave, aṅgehi samannāgataṃ tassapāpiyasikākamma”nti ārabhitvā pañca aṅgāni dassetvā pāḷi gatā, “sā peyyālena saṅkhipitvā gatāti ñātabba”nti likhitam. Tathā sukkapakkehi.

Tiṇavattthārakādikathāvaṇṇanā

214. “Sabbeheva ekajjhaṃ sannipatitabba”nti chandadānassa paṭikkhittattā pavāraṇakkhandhakaṭṭhakathāyañca “bhinnassa hi saṅghassa samaggakaraṇakāle, tiṇavattthāraṇasamathe, imasmiñca pavāraṇasaṅgaheti imesu tīsu ṭhānesu chandaṃ dātuṃ na vaṭṭatī”ti vuttattā idha āgantvā vā chandaṃ datvā pariveṇādīsu nisinnāti idaṃ virujjhati viya khāyatīti ce? Na khāyati adhippāyaññūnaṃ. Ayañhettha adhippāyo - visujjhitukāmehi sabbeheva sannipatitabbaṃ, asannipatitassa natthi suddhi chandadāyakassa. Kevalaṃ taṃ kammaṃ sannipatitānaṃ sampajjati. Aṭṭhakathāyaṃ visujjhitukāmānaṃ chandaṃ dātuṃ na vaṭṭatīti adhippāyo. Itarathā pāḷiyā ca virujjhati. “Ṭhapetvā ye na tattha hotī”ti hi ayaṃ pāḷi sannipātaṃ āgantvā chandaṃ datvā ṭhitānaṃ atthitaṃ dīpeti. Nissīmagate sandhāya vuttaṃ siyāti ce? Nissīmagate ṭhapetvā idha kiṃ, tasmā yo sāmaggīuposathe chandaṃ datvā tiṭṭhati ce, nānāsaṃvāsakabhūmiyaṃyeva tiṭṭhati, tassa chandadāyakassa pavāraṇasaṅgahopi natthi. Yo ca tiṇavattthāraṇakamme nāgacchati, so tāhi āpattīhi na sujjetti veditabbaṃ. Yassa etaṃ na ruccati, tassa parivāre vuttaparisaṭo kammavipattilakkhaṇaṃ virujjhati, tattha hi kevalaṃ chandārahānaṃ chando anāhaṭo hoti sace, akataṃ tabbiparītena sampattidīpanatoti vuttaṃ hoti. Tathā pattakallalakkhaṇampi virujjhati. Tesu tīsu ṭhānesu kammappattāyeva sabbe, na tattha chandāraho atthīti ce? Na, catuvaggādikaraṇavibhājane avisesetvā chandārahassa āgatattā, taṃ sāmāññato vuttaṃ. Idañca āveṇikalakkhaṇaṃ, teneva satipi diṭṭhāvikamme idaṃ paṭikuṭṭhakataṃ na hotīti ce? Na, nānattasabhāvato. Idha hi ye pana “na metaṃ khamatī”ti aññamaññaṃ diṭṭhāvikammaṃ karontī”ti vacanato na saṅghassa diṭṭhāvikammaṃ kataṃ. Tasmīṃ sati paṭikuṭṭhakatameva hoti. Aññathā pubbabhāgā tā ñattiyo niraṭṭhikā siyuma, na ca parivāraṭṭhakathāyaṃ chandārahādhiṅkare nayo dinno. Pavāraṇakkhandhakaṭṭhakathāyaṃ “tīsu ṭhānesu chandaṃ dātuṃ na vaṭṭatī”ti vuttattā virujjhatīti ce? Na, aṭṭhakathāya pamāṇabhāve sati “idha chandaṃ datvā pariveṇādīsu nisinnā”tiādi vacane suddhikāmato eva gahite sabbaṃ na virujjhatīti eke. “Āgantvā vā chandaṃ datvā pariveṇādīsu nisinnā, te āpattīhi na vuṭṭhahantī”ti idaṃ na vattabbaṃ. Kasmā? Heṭṭhā “sabbeheva ekajjhaṃ sannipatitabba”nti chandadānassa paṭikkhepavacanato aṭṭhakathāyaṃ “tīsu ṭhānesu chandaṃ dātuṃ na vaṭṭatī”ti vuttattā, andhakaṭṭhakathāyampi tattheva vuttattā cāti? Na, ekajjhameva kamme karīyamāne yo idha “suṇātu me, bhante, saṅgho, amhākaṃ...pe... ghipaṭisaṃyutta”nti sādharmaṇaṇattim ṭhapetvā puna “suṇantu me, āyasmantā”tiādinā asādharmaṇaṇattiyo ṭhapetvā “suṇātu me, bhante saṅgho, amhākaṃ...pe... evametaṃ dhārayāmi”ti ekatopakkhikānaṃ sandhiyā katāya tadanantare kenaci karaṇīyena chandaṃ datvā gacchati, tassa āpattīhi vuṭṭhānaṃ natthi. Aparesampi ekatopakkhikānaṃ abbhantare ṭhitattā vibhūtatā karaṇassa ayamattova vutto. Sādharmaṇavasena dutiyāya ñattiyā ṭhapitāya ye

tasmim̐ khaṇe ñattidutiyakammavācāsu anāraddhāsu, अपरियositāsu vā chandaṃ datvā gacchanti, tesampi na vuṭṭhāti eva. Ye na tattha hontīti padassa ca ye vuttappakārena nayena tattha na hontīti attho gahetabbo.

Vuttappakāratthadīpanatthañca aṭṭhakathāyaṃ “chandaṃ datvā pariveṇādīsu nisinnā”ti idameva avatvā “ye pana tehi vā saddhim̐ āpattiṃ āpajjitvāpi tattha anāgatā, āgantvā vā chandaṃ datvā pariveṇādīsu nisinnā”ti vuttaṃ, evaṃ pubbenāparaṃ sandhīyati. “Pāliya ca tattha diṭṭhāvikammena kammaṣṣa akuppatā veditabbā”ti vuttaṃ.

Adhikaraṇakathāvaṇṇanā

220. Cittuppādo vivādo. Vivādasaddopi kāraṇūpacārena kusalādisaṅkhyāṃ gacchati. Taṃ sandhāya “samathehi ca adhikaraṇīyatāya adhikaraṇa”nti vuttaṃ. Atha vā vivādahetubhūtaṣṣa cittuppādassa vūpasamena sambhavassa saddassapi vūpasamo hotīti cittuppādassapi samathehi adhikaraṇīyatā pariyāyo sambhavati. “Kusalacittā vivadantī”ti vuttavivādepi “vipaccatāya vohāro”ti vuttaṃ, na vuttavacanahetuvasenāti veditabbaṃ.

222. “Āpattiñhi āpajjanto kusalacitto vā”ti vacanato kusalampi siyāti ce? Na taṃ āpattādhikaraṇaṃ sandhāya vuttaṃ, yo āpattiṃ āpajjati, so tīsu cittesu aññataracittasamaṅgī hutvā āpajjati dāssanattamaṃ “yaṃ kusalacitto āpajjati”tiādi vuttaṃ. Yo “paññattimattaṃ āpattādhikaraṇa”nti vadeyya, tassa akusalādhikāropi āpattādhikaraṇassa na yujjateva vivādādhikaraṇādīnaṃ viyāti ce? Na, “natthāpattādhikaraṇaṃ kusala”nti iminā virodhasambhavato. Anugaṇṭhipade pana “āpattādhikaraṇaṃ nāma tathāpavattamaṇaakausalacittuppādarūpakkhandhānametaṃ adhivacanaṃ. Avasiṭṭhesu kusalābyākatapaññattīsu ‘āpattādhikaraṇaṃ siyā akusalaṃ siyā abyākata’nti vacanato paññattitāva paṭisiddhā kusalattike अपरियāpannattā. Kusalaपाṭisedheneva tena samānagatikattā kiriyābyākataṇampi पाṭisedho veditabbo, kiriyābyākataṇaṃ viya anugamanato vipākābyākataṇampi पाṭisedho katova hoti, tathāpi abyākatasāmaññato rūpakkhandhena saddhim̐ vipākakiriyābyākataṇampi अधिवacananti veditabba”nti vuttaṃ. Tattha “kusalacittaṃ aṅgaṃ hoti”ti vinaye apakataññuno sandhāya vuttaṃ appaharitakaraṇādike sati. Tasmāti yasmā “natthi āpattādhikaraṇaṃ kusala”nti vattaṃ na sakkā, tasmā kusalacittaṃ aṅgaṃ na hotīti attho. Yadi evaṃ kasmā “ticittaṃ tivedana”nti vuccatīti ce? Taṃ dassetuṃ “nayida”ntiādi āraddhanti eke. Āpattisamuṭṭhāpakacittaṃ aṅgappahonakacittaṃ nāma. “Ekantatoti yebhuyyenāti attho, itarathā virujjhati. Kasmā? ‘Yassā sacittakapakkhe cittaṃ akusalameva hoti”ti vuttattā”ti vadanti. Tena kiṃ? Vipāko natthi, kasmā? Ekantākusalattā, tasmā kathāva tattha natthi. Yattha pana atthi, taṃ dassento “yaṃ pana paṇṇattivajja”ntiādimāha. Asañcicca pana kiñci ajānantassa...pe... abyākataṃ hotīti bhikkhumhi kammaṭṭhānagatacittena nipanne, niddāyante vā mātugāmo ce seyyaṃ kappeti, tassa bhikkhuno vijjamānampi kusalacittaṃ āpattiyā aṅgaṃ na hoti, tasmā tasmim̐ khaṇe seyyākārena vattamānarūpameva āpattādhikaraṇaṃ nāma. Bhavaṅgacitte vijjamānepsi eseva nayo. Tasmim̐hi khaṇe uṭṭhātabbe jāte anuṭṭhānato rūpakkhandhova āpatti nāma, na vipākena saddhim̐. Sace pana vadeyya, tassa evaṃvādino acittakānaṃ kusalacittaṃ āpajjeyya. Kiṃ vuttaṃ hoti? Eḷakalomaṃ gahetvā kammaṭṭhānāmanasikārena

tiyojanaṃ atikkamantassa, paṇṇattiṃ ajānītvā padaso dhammaṃ vācentassa ca āpajjitabbāpattiyaṃ kusalacittaṃ āpajjeyyāti. Āpajjatiyevāti ce? Nāpajjati. Kasmā? “Natthi āpattādhikaraṇaṃ kusala”nti vacanato.

Calito kāyo, pavattā vācā, aññatarameva aṅganti aññatarameva āpattīti attho. Kevalaṃ paññattiyaṃ akusalādhikābhāvāsambhavato āpattitā na yujjati. Āpattiṃ āpajjanto tīsu aññatarasamaṅgī hutvā āpajjatīti dassanattamaṃ “yaṃ kusalacitto”tiādi vuttaṃ. Tassattho - pathavīkhaṇanādīsu kusalacittakkhaṇe vītikkamavasena pavattarūpasambhavato kusalacitto vā abyākatāpattiṃ āpajjati. Tathā abyākatacitto vā abyākatarūpasāṅkhātaṃ abyākatāpattiṃ āpajjati, pāṇātipātādīsu akusalacitto vā akusalāpattiṃ āpajjati, rūpaṃ panettha abbohārikaṃ. Supinapassanakālādīsu pāṇātipātādiṃ karonto sahaseyyādivasena āpajjitabbāpattiṃ āpajjanto akusalacitto abyākatāpattiṃ āpajjatīti veditabbo. Idaṃ vuccati āpattādhikaraṇaṃ akusalanti akusalacittuppādo. Porāṇagaṇṭhipadesu pana “puthujjano kalyāṇaputhujjano sekkho arahāti cattāro puggale dassetvā tesu arahato āpattādhikaraṇaṃ abyākatameva, tathā sekkhānaṃ, tathā kalyāṇaputhujjanassa asaṅcicca vītikkamakāle abyākatameva. Itarassa akusalampi hoti abyākatampi. Yasmā cassa saṅcicca vītikkamakāle akusalameva hoti, tasmā vuttaṃ ‘natthi āpattādhikaraṇaṃ kusala’nti. Sabbattha abyākataṃ nāma tassa vipākābhāvamattaṃ sandhāya evaṃnāmaṃ jāta”nti likhitaṃ, vicāretvā gahetabbaṃ.

224. Vivādo vivādādhikaraṇanti yo koci vivādo, so sabbo kiṃ vivādādhikaraṇaṃ nāma hotīti ekapucchā. “Vivādo adhikaraṇanti vivādādhikaraṇameva vivādo ca adhikaraṇaṅcāti pucchati. Tadubhayaṃ vivādādhikaraṇamevāti pucchati vuttaṃ hotī”ti porāṇagaṇṭhipade vuttaṃ. Kesuci potthakesu ayaṃ pucchā natthi. Yadi evaṃ imāya na bhavitabbaṃ vivādo vivādādhikaraṇaṃ, vivādādhikaraṇaṃ vivādo, vivādādhikaraṇaṃ vivādo ceva adhikaraṇaṅcāti pañcapañhāhi bhavitabbaṃ siyā. Kesuci potthakesu tisso, kesuci catasso, pañca natthi. Tattha dve vibhattā. Itarāsu adhikaraṇaṃ vivādoti yaṃ kiñci adhikaraṇaṃ, vivādasaṅkhyameva gacchati, vivādo adhikaraṇanti yo koci vivādo, so sabbo adhikaraṇasaṅkhyāṃ gacchatīti pucchati. Esa nayo sabbattha.

228. Sammukhāvinayasminti sammukhāvinayabhāve.

230. “Antarenāti kāraṇenā”ti likhitaṃ.

233. Ubbāhikāya khiyyanake pācitti na vuttā tattha chandadānassa natthitāya.

236. Tassa kho etanti esoti attho “etadagga”nti ettha viya.

238. “Kā ca tassa pāpiyasikā”ti kira pāṭho.

242. “Kiccameva kiccādhikaraṇa”nti vacanato apalokanakammādīnametaṃ adhivacanaṃ, taṃ vivādādhikaraṇādīni viya samathehi sametabbaṃ na hoti, kintu sammukhāvinayena sampajjatīti attho.

Samathakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Khuddakavatthukkhandaḥkavaṇṇanā

Khuddakavatthukathāvaṇṇanā

244. Puthupāṇinā kattabbaṃ kammaṃ puthupāṇikaṃ.

245. “Kaṇṇato nikkhantamuttolambakādīnaṃ kuṇḍalādīna”nti likhitaṃ. “Kāyūra”nti pālīpāṭho. “Keyūrādīni”ti ācariyenuddhaṭaṃ.

248. “Sādhugītaṃ nāma parinibbutaṭṭhāne gīta”nti likhitaṃ. Dantaḡitaṃ ḡāyitukāmānaṃ vākkakaraṇīyaṃ. Dantaḡitassa vibhāvanatthaṃ “yaṃ ḡāyissāmā”tiādimāha.

249. Caturassavattaṃ nāma catuppādagāthāvattaṃ. “Taraṅgavattādīni uccāraṇavidhānāni naṭṭhapayogaṇi”ti likhitaṃ. Bāhiralominti bhāvanapumsakaṃ, yathā tassa uṇṇapāvārassa bahiddhā lomāni dissanti, tathā dhārentassa dukkaṭanti vuttaṃ hoti.

251. Virūpakkhehītiādi sahayogakaraṇavacanaṃ. Sarabūti gehagoḡikā. Sā kira setā savisā hoti. Sohanti yassa me etehi mettaṃ, sohaṃ namo karomi bhagavatoti sambandho. Aññaṃhi...pe... chetabbamhīti rāḡānusaye.

252. Uṭṭitvāti pakkhipivā. Otaratūti iddhiyā otāretvā gaṇhātu. Anupariyāyīti anuparibbhami.

253. Na acchupiyantīti na lagganti. Rūpakākiṇṇānīti itthirūpādīhi vokiṇṇāni.

254. Ālindakamiḡḡhikādīnanti pamukhamiḡḡhikādīnaṃ. Parivattetvā tatthevāti ettha “parivattetvā tatiyavāre tattheva miḡḡhiyā patitṭhātī”ti likhitaṃ. Paribhaṇḡaṃ nāma gehassa bahi kuṭṭapādassa thirabhāvatthaṃ katā tanukamiḡḡhikā vuccati. Ettha “parivaṭṭitvā patto bhijjatīti adhikaraṇabhedāsankāya abhāve ṭhāne ṭhapetuṃ vaṭṭatī”ti likhitaṃ. Pattamāḡako vaṭṭitvā pattānaṃ apatanatthaṃ vaṭṭaṃ vā caturassaṃ vā itṭhakādīhi parikkhipivā māḡakacchannena kato. “Pattamaṇḡalikā pattapacchikā tālapattādīhi katā”ti ca likhitaṃ. Miḡḡhante ādhārake ṭhapetuṃ vaṭṭati pattasandhāraṇatthaṃ vuttattā. Mañce ādhārakepi na vaṭṭati nisīdanapaccayā vāritattā. Āsannabhūmikattā olambetuṃ vaṭṭati.

255. “Aṃsakūṭe laggetvāti vacanato aggahatthe laggetvā aṅke ṭhapetuṃ na vaṭṭatī”ti keci vadanti, na sundaraṃ, “na kevalaṃ yassa patto”tiādi yadi hatthena gahitapatte bhedasañña, pageva aññaena sarīrāvayavenāti katvā vuttaṃ. Pāḡiyaṃ pana pacuravohāravasena vuttaṃ. Ghaṭikapālamayaṃ ghaṭikaṭāhaṃ. Chavasīsassa pattanti “silāputtakassa sarīraṃ, khīrassa dhārātiādivohāravasena vuttaṃ. Mañce nisīdituṃ āgatoti attho. “Pisācillikāti pisācadārakā”tipi vadanti. Dinnakameva paṭiggahitameva. Cabbetvāti khādītvā. Aṭṭhikāni ca kaṇṭakāni ca aṭṭhikakaṇṭakāni. “Etesu sabbesu paṇṇattiṃ jānātu vā, mā vā, āpattiyevā”ti likhitaṃ.

256. Vipphāḡetvāti phāḡetvā. Kiṇṇena pūretunti surākiṇṇena pūretuṃ. Bidalakaṃ nāma diguṇakaraṇasaṅkhātassa kiriyāvisesassa adhivacanaṃ. Kassa diguṇakaraṇaṃ? Yena kilañjādinā mahantaṃ kathinamatthataṃ, tassa. Tañhi daṇḡakathinappamāṇena pariyante saṃharitvā diguṇaṃ kātabbaṃ. Aññaṭhā khuddakacīvaraṃ anuvātaparibhaṇḡādividhānakaraṇe hatthassa okāso na hoti. Salākāya sati dvinnaṃ cīvarānaṃ aññataraṃ ñatvā sibbitāsibbitaṃ sukhaṃ paññaṃyati. Daṇḡakathine kate na bahūhi sahāyehi payojanaṃ. “Asaṃkuṭitvā cīvaraṃ samaṃ hoti. Koṇāpi samā hontī”ti likhitaṃ, “haliddisuttēna saññaḡakaraṇa”nti vuttattā haliddisuttēna cīvaraṃ sibbetumpi vaṭṭatīti siddhaṃ. Tattha hi keci akappiyasaññaṇi. Paṭiggaho nāma aṅḡulikoso.

257-258. Pātīti paṭiggahasaṇṭhānaṃ. Paṭiggahatthavikanti aṅgulikosatthavikaṃ. Sūcisatthakānaṃ pubbe āvesanatthavikāya anuññātattā “anujānāmi, bhikkhave, bhesajjatthavika”nti vuttaṃ. Ettha sūcisatthakādīnipi ṭhapetabbānīti nidānaṃ sūceti. Sacepi upanando bhikkhu alajjī, tathāpi santakametaṃ amūlacchedakatabhikkhuno lajjinopi samānassa kappatīti yujjati. Na sammatīti na pahoti.

260-261. Bahi kuṭṭassa samantato nīcavatthukaṃ katvā ṭhitaṃ “maṇḍalika”nti vuccati. Jantāgharappaṭicchādīnā channassa naggiyaṃ yassa na paññāyati, tasseva parikammaṃ kātappaṃ. Esa nayo udakavatthappaṭicchādīsūpi.

262-263. Paṇiyā nāma paṇiyakāraṇā. Ākaḍḍhanayantaṃ ākaḍḍhiyamānaṃ kūpassa uparibhāge paribbhamati. Arahaṭaghaṭiyantaṃ sakaṭacakkasaṇṭhānayaṃ. Tassa are are ghaṭikāni bandhitvā ekena, dvīhi vā paribbhamiyamānassa udakanibbāhanaṃ veditappaṃ. Āviddhapakkhapāsāṃ nāma yattha maṇḍalākārena pakkhapāsā bajjhanti āviddhavatthataṃ viya āviddhapakkhapāsakā. Pubbe pattasaṅgopanattham, idāni ṭhapetappaṃ bhuñjitum ādhārako anuññāto.

273. Paragalaṃ gacchatīti imassa payogābhāvā vaṭṭati. Kammasatenāti mahatā ussāhena.

277-278. Lohabhaṇḍaṃ nāma kaṃsato sesalohabhaṇḍaṃ. Muddikakāyabandhanaṃ nāma caturassaṃ akatvā sajjitaṃ. Pāmaṅgadasā caturassā. Mudiṅgasaṇṭhānenāti saṅghāṭiyā mudiṅgasibbanākārena varakasīsākārena. Pavanantoti pāsanto. “Dasāmūla”nti ca likhitaṃ. Akāyabandhanena sañcicca vā asañcicca vā gāmapavesane āpatti. “Saritaṭṭhānato bandhitvā pavisitappaṃ, nivattitappaṃ vā”ti likhitaṃ.

279. Sattaṅgulaṃ vā aṭṭhaṅgulaṃ vāti ettha “sugataṅgulenā”ti avuttattā pakatiṅguleṇa sārūpatthāya vaḍḍhetvāpi karonti ce, na doso.

280. Tālavaṇṭākārena sīhaḷitthīnaṃ viya.

Khuddakavatthukkhandaḥakavaṇṇanā nīṭṭhitā.

6. Senāsanakkhandhakavaṇṇanā

Vihārānujānanakathāvaṇṇanā

294. Nīlīyanti bhikkhū etthāti vihārādayo leṇāni nāma. Āgata-vacanena tassāgatasaṅghova sāmī, na anāgatoti keci, taṃ na yujjati samānalābhakatikāya siddhattā.

296-297. Dīpinaṅguṭṭhenāti ettha “dīpinā akappiyacammaṃ dassetī”ti likhitaṃ. Thambhakavātapānaṃ nāma tiriyaṃ dārūni adatvā ujukaṃ ṭhiteheva dārūhi kattappaṃ. Bhisīnaṃ anuññātaṃ vaṭṭatīti bimbohane vaṭṭatīti attho. Tūlapūritaṃ bhisim apassayitum na vaṭṭati uṇṇādīnaṃyeva anuññātattā. Nisīdananipajjanaṃ sandhāya vuttaṃ, tasmā apassayitum vaṭṭatīti ce? Akappiyanti na vaṭṭatīti keci. Yadi evaṃ akappiyamañcaṇa apassayitum na vaṭṭeyya. Yasmā vaṭṭati, tasmā doso natthi. Apica gilānassa bimbohanaṃ nipajjitumpi anuññātaṃ, tasmā bhisipi vaṭṭati apassayitum. Ācariyā ca anujānanti, vaḷaṇṇenti cāti eke. Simbalitūlasuttana sibbitaṃ cīvaraṃ vaṭṭati. Kasmā? Kappāsassa anulomato. “Akkaphalasuttamayampi akkavākamayameva paṭikkhitta”nti te eva vadanti.

298. Anibandhaniyo alaggo. Paṭibāhetvāti maṭṭhaṃ katvā. “Setavaṇṇādīnaṃ yathāsaṅkhyāṃ ikkāśādayo bandhanatthaṃ vuttā”ti likhitaṃ.

300. Pakuṭṭhaṃ samantato āviddhapamukhaṃ.

303. Sudhālepoti sudhāmattikālepo.

305. Āsatti taṇhā. Santiṃ adaraṃ.

307. Ketunti kayena gaheṭuṃ.

308. Citāti iṭṭhakāyo kabaḷena niddhamanavasena chinditvā katāti attho.

310. Chabbaggiyānaṃ bhikkhūnaṃ antevāsikāti ettha vīsativassaṃ atikkamitvā chabbaggiyā uppannā. “Ārādhayaṃsu me bhikkhū citta”nti vuttattā aññasmiṃ kāle sāvattigamane uppannaṃ vatthuṃ idha āpattidassanatthaṃ āharitvā vuttanti yuttaṃ viya, vicāretvā gaheṭabbāṃ. Vuddhanti vuddhataraṃ.

313. Santhareti tiṇasantharādayo.

Senāsanaggāhakathāvaṇṇanā

318. “Seyyaggenāti mañcaṭṭhānaparicchedena. Vihāraggenāti ovarakaggenā”ti likhitaṃ. Thāvarāti niyatā. Paccayeneva hi tanti tasmiṃ senāsane mahātherā tassa paccayassa kāraṇā aññattha agantvā vasantāyeva naṃ paṭijaggissantīti attho. Aghaṭṭanakammaṃ dasseṭuṃ “na tattha manussā”tiādimāha. “Vitakkaṃ chinditvā suddhacittena gamanavatteneva gantabba”nti pāṭho. Muddavedikā nāma cetiyassa hammiyavedikā. Paṭikkammāti apasakkitvā. Samānalābhakatikā mūlāvāse sati siyā, mūlāvāsavināsena katikāpi vinassati. Samānalābha-vacanaṃ sati dvīsu, bahūsu vā yujjati, teneva ekasmiṃ avasiṭṭheti no mati. Tāvakālikaṃ kālana mūlacchedanavasena vā aññesaṃ vā kammaṃ aññassa siyā nāvāyaṃ saṅgamoti ācariyo. Puggalavaseneva kātābbanti apalokanakāle saṅgho vassaṃvutthabhikkhūnaṃ pāṭekkaṃ “ettakaṃ vassāvāsikaṃ vatthaṃ deti, ruccati saṅghassa”ti puggalameva parāmasitvā dātabbaṃ, na saṅghavasena kātābbāṃ. Na saṅgho saṅghassa ettakaṃ detīti. “Ekasmiṃ āvāse saṅghassa kammaṃ karotī”ti vacanato saṅghavasena kātābbā”nti likhitaṃ. Na hi tathā vutte saṅghassa kiñci kammaṃ kataṃ nāma hoti. “Sammataśenāsanaggāhāpakato aññena gāhitepi gāho ruhati aggahitupajjhāyassa upasampadā viyā”ti likhitaṃ. “Kammavācāyapi sammuti vaṭṭatī”ti likhitaṃ.

Aṭṭhapi soḷasapi janeti ettha kiṃ visuṃ visuṃ, udāhu ekatoti?Ekatopi vaṭṭatī. Na hi te tathā sammatā saṅghena kammakatā nāma honti, teneva sattasatikakkhandhake ekato aṭṭha janā sammatāti. Tesaṃ sammuti kammavācāyapīti ñattidutiyakammavācāyapi. Apalokanakammassa vatthūhi sā eva kammavācā labbhamānā labbhati, tassā ca vatthūhi apalokanakammameva labbhamānaṃ labbhati, na aññanti veditabbaṃ. Imaṃ nayaṃ micchā gaṇhanto “apalokanakammaṃ ñattidutiyakammaṃ kātuṃ, ñattidutiyakammañca apalokanakammaṃ kātuṃ vaṭṭatī”ti gaṇhāti, evañca sati kammasaṅkaradoso āpajjati. Maggo pokkharāṇīti ettha maggo nāma magge katadīghasālā, pokkharāṇīti nahāyitūṃ katapokkharāṇī. Etāni hi asenāsanānīti ettha bhattasālā na āgatā, tasmā taṃ senāsananti ce? Sāpi ettheva pavitṭhā vāsathāya akatattā. Bhojanasālā pana ubhayattha nāgatā. Kiñcāpi nāgatā, upari “bhojanasālā pana senāsanamevā”ti

vuttattā senāsanam. “Kappiyakuṭi ca ettha kātabbā”ti vadanti, taṃ neti eke.
Rukkhamūlaveḷugumbā channā kavāṭabaddhāva senāsanam. “Alābhakesu āvāsesūti
alābhakesu senāsanesū”ti likhitam, taṃ yuttam. Na hi pāṭekkam senāsanam hoti.
Taṃ saññāpetvāti ettha paññattim agacchante balakkārenapi vaṭṭati. Ayampīti
paccayopi.

Upanibandhitvāti tassa samīpe rukkkhamūlādīsu vasitvā tattha vattam katvāti
adhippāyo. Pariyattipaṭipattipaṭivedhavasena tividhampi. “Dasakathāvatthukam
dasaasubham dasaanussati”nti pāṭho. “Paṭhamabhāgam muñcitvāti idam ce
paṭhamagāhitavatthuto mahaggham hoti”ti likhitam. Chinnavassānam vassāvāsikam
nāma pubbe gahitavassāvāsikānam pacchā chinnavassānam. Bhatiniviṭṭhanti bhatim
katvā viya nivīṭṭham pariyaṭṭham. “Saṅghikam pana...pe... vibbhantopi labhatevā”ti
idam tatrappādam sandhāya vuttam. Iminā apalokanameva pamāṇam, na
gāhāpananti keci. Vinayadharā pana “amhākam vihāre vassam upagatānam
ekekassa ticīvaram saṅgho dassatī”tiādinā apalokitepi abhājitaṃ vibbhantako na
labhati. ‘Apalokanakammaṃ katvā gāhita’nti vuttattā, ‘abhājite vibbhamatī’ti evam
pubbe vuttattā cā”ti vadanti. “Paccayavasenāti gahapatikam vā aññaṃ vā
vassāvāsikam paccayavasena gāhita”nti likhitam. “Ekameva vattham dātabbanti
tattha nisinnānam ekamekam vattham pāpuṇātī”ti likhitam. Dutīyo therāsaneti
anubhāgo. Paṭhamabhāgo aññathā therena gahitoti jānitabbam.

Upanandavatthukathāvaṇṇanā

320. Tivassantarenāti tiṇṇam vassānam anto ṭhitena. Hatthimhi nakho assāti
hatthinakho. Pāsādassa nakho nāma heṭṭhimaparicchedo. Gihivikaṭanihārenāti gihīhi
katanihāreneva. “Tehi attharitvā dinnāneva nisīditum labbhanti, na bhikkhunā sayam
attharitvā vissajjitabbam saṅghena attharāpetvā vā”ti likhitam.

Avissajjiyavatthukathāvaṇṇanā

321. “Na vissajjetabbam saṅghena vā gaṇena vā puggalena vā”ti vacanam “yam
agarubhaṇḍam vissajjiyam vebhaṅgiyam saṅghikam, taṃ gaṇo ce tasmim āvāse
vasati puggalopi vā, gaṇena vā puggalena vā vissajjitam saṅghena
vissajjitasadisameva hoti”ti aṭṭhakathāyam vuttavacanam sādheti, aññathā ettha
gaṇapuggalaggahaṇam niratthakam. Arañjaro udakacāṭi, alaṇḍalo,
bahuudakagaṇhanakoti attho. “Vaṭṭacāṭi viya hutvā thokam dīghamukho majjhe
paricchedam dassetvā kato”ti likhitam.

Maṃsadibbadhammabuddhasamantacakkhuvasena pañca.

Garubhaṇḍena ca garubhaṇḍanti saṃhārimam sandhāya vuttam. Pattacīvaram
nikkhipitunti aṭṭhakacchannena kate mañce. Vaṭṭaloham nāma pītavaṇṇam.
Pārihāriyam na vaṭṭatīti āgantukassa adatvā paricārikahatthato attano nāmam
likhāpetvā gahetvā yathāsukham pariharitum na vaṭṭati. “Gihivikaṭanihārenevāti
yāva attano kammanibbatti, tāva gahetvā deti”ti likhitam. Sikharam nāma yena
paribbhamantā chindanti. Pattabandhako nāma pattassa gaṇṭhiādikārako.
“Paṭimānam suvaṇṇādīpattakārako”tipi vadanti. “Aḍḍhabāhūti kapparato paṭṭhāya
yāva aṃsakūṭa”nti likhitam. Ito paṭṭhāyāti imam pālīm ādim katvā. Daṇḍamuggaro
nāma yena rajitacīvaram pothenti. ‘Paccattharaṇagatika’nti vuttattā, “tampi
garubhaṇḍamevāti vuttattā ca api-saddena pāvārādīpaccattharaṇam sabbam
garubhaṇḍamevā”ti vadanti. Eteneva suttena aññathā attham vatvā
“pāvārādīpaccattharaṇam na garubhaṇḍam, bhājanīyameva, senāsanatthāya

dinnapaccattharaṇameva garubhaṇḍa''nti vadanti, upaparikkhitabbaṃ. Gaṇṭhikāti cīvaragaṇṭhikā. Bhaṇcako nāma sarako.

Navakammadānakathāvaṇṇanā

323-324. Aggaḷabandhasūcidvārakaraṇamattenapi. ''Kapotabhaṇḍikā nāma vaḷabhiyā upari ṭhapetabbavalayaṃ vā tiṇacchadanagehassa piṭṭhivaṃsassa heṭṭhā ṭhapetabbaṃ vā ubhayamassa gatā dārū''ti likhitaṃ. Kārantarāti tadā puna pavisaṭṭhaṃ pubbapayojitānānaṃ vacanapātasenāsanavāso. Na pana patisaṭṭhatoti daṭṭhabbaṃ. Sabbattha vinaṭṭhavāso na ca paṭisedhako hotīti daṭṭhabbo. Dvāravātapānādīni apaharivā dātuṃ asakkuṇeyyato ''paṭidātabbāniyevā''ti vuttaṃ. Gopānasiādayo dentassa vihāro palujjati ''mūlaṃ vā dātabba''ntiādi vuttanti eke. ''Nevāsikā pakatiyā anatthatāya bhūmiyā ṭhapenti ce, tesampi anāpattiyevā''ti likhitaṃ. ''Dvāravātapānādayo aparikkammakatāpi apaṭicchādetvā na apassayitabbā''ti likhitaṃ.

Saṅghabhaddānūjānanakathāvaṇṇanā

Uddesabhaddakathāvaṇṇanā

325. Yā bhadduḍḍesaṭṭhānabhūtāya bhojanasālāya pakatiṭṭhitikā. Dinnaṃ panāti yathā so dāyako deti, taṃ dassento ''saṅghato bhante''tiādimāha. Ekavaḷaṇṇanti ekadvārena vaḷaṇṇitabbaṃ. Ticīvaraparivārenti ettha ''udakamattalābhī viya aññopi uddesabhaddaṃ alabhivā vatthādimanekappakāraṃ labhati ce, tasseva ta''nti likhitaṃ. ''Uddesapatte dethā''ti vatvā gahetvā āgatabhāvena saṅghassa pariccattaṃ na hotiyeva tasseva hatthe gatattā, tasmā tehi vuttakkamena sabbehi bhājetvā bhuṇṇitabba''nti vuttaṃ. Paṭipāṭipattaṃ vā ṭṭhitikāya ṭṭhitapattaṃ vā. ''Kūṭaṭṭhitikā nāma aggaḍḍetabbānampi gāhitattā''ti likhitaṃ, ''paṇṭabhaddaṭṭṭhitikañca ajānitvā missetvā gāhitepi evameva paṭipajjitabba''nti ca likhitaṃ. Tañce theyyāya haranti pattahārakā, āṇāpakassa gīvā hoti. Atikkantampi ṭṭhitikaṃ ṭṭhapetvāti ettha ''taṃdivasameva ce bhikkhā labbhati, aparadivasato paṭṭhāya na labbhati kirā''ti likhitaṃ. Pacchā ''sabbo saṅgho paribhuṇṇatū''ti avuttepi bhājetvā paribhuṇṇitabbaṃ. ''Ettake bhikkhū saṅghato uddisitvā dethā''ti avatvā 'ettakānaṃ bhikkhūnaṃ bhaddaṃ gaṇhathā''ti dinnaṃ saṅghikanimantanaṃ nāmā''ti likhitaṃ.

Nimantanabhaddakathāvaṇṇanā

Paṭipāṭiyāti yathā laddhapāṭipāṭiyā. Vicchinditvāti bhaddaṃ gaṇhathāti padaṃ avatvā. Ālopasaṅkhepenāti ayaṃ nayo nimantanāyameva, uddesabhatte pana ekassa pahonakappamaṇe eva ṭṭhitikā tiṭṭhati. ''Ekavārenti yāva tasmim āvāse vasanti bhikkhū, sabbeva labhanti''ti likhitaṃ.

Salākabhaddakathāvaṇṇanā

Na hi bahisīmāya saṅghalābhoti ettha ''uddesabhaddādīsu bahisīmāya ṭṭhitassapi ce upāsakā denti, gahetuṃ labhanti, attanopi pāpetvā gahaṇaṃ anuññātaṃ, tathā idha na vaṭṭatī''ti vuttaṃ. Na pāpuṇantīti uddisitvāpi. Vāragāmanti dūrattā vārena niggahena gantabbagāme. Phātikammamevāti atirekalābhā ca bhavanti. Sammukhībhūtassāti yebhuyyena ce bhikkhū bahisīmaṃ gatā, sammukhībhūtassa pāpetabbaṃ. Sabhāgattā hi ekena laddhaṃ sabbesaṃ pahoti, tasmimpi asati attano pāpetvā dātabbaṃ. ''Laddhā vā aladdhā vā''ti vacanasiliṭṭhavasena vuttaṃ. Vihāre apāpitaṃ pana...pe... na vaṭṭatīti salākabhaddaṃ vihāre uddisiyati. Tena pana

dinnasalākena. Tassāti gahetvā gatassa. Salākā gahetabbāti yuttaṃ viya. Sabbapotthakesu “gāhetabbā”ti pāṭho, tasmā tenāti salākaggāhāpakenāti attho. “Corikāya gahitattā na pāpuṇātī”ti vacanato “kuṭisodhanaṃ vaṭṭatī”ti ca dīpavāsino vadanti kira. Ekaṃ mahātherassāti mahāthero vihārato yebhuyyena na gacchati, itare kadāci gacchati, tasmā sabhāgā ce, attano pāpetvā puna itaresaṃ diyyati. Vihāre therassa pattasalākabhaddanti mahāthero ekakova vihāre ohīno, “avassaṃ sabbasalākā attano pāpetvā ṭhito”ti paṭissayaṃ gantvā āgantukabhikkhūnampi adassanato kukkuccaṃ akatvā bhuñjanti.

Pakkhikabhaddakathāvaṇṇanā

Uposathadivase āpattidesanaṃ sandhāya “parisuddhasīlāna”nti āha. Lekhaṃ katvā nibaddhāpitaṃ. “Āgantukabhaddampi gamikabhaddampī”ti āgantukova hutvā gacchantaṃ sandhāya vuttaṃ. Anāthagilānupaṭṭhākopi tena dinnāṃ bhuñjati ce, tassapi pāpetabbameva. Guḷapiṇḍaṃ tālapakkamattaṃ.

Senāsanakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Saṅghabhedakakkhandhakavaṇṇanā

Chasakyapabbajjākathāvaṇṇanā

330. “Anupiyaṃ nāmā”ti ekavacanena dissati, sattamiyaṃ pana “anupiyāya”nti. “Kāḷudāyippabhutayo dasa dūtā”ti pāṭho. “Na heṭṭhāpāsādā na heṭṭhāpāsādaṃ vā”ti likhitaṃ.

332. Pubbe pubbakāle. “Rañño sato”ti ca “raññovasato”ti ca pāṭho.

333. Na lābhataṇhā idha kāmataṇhā, jhānassa nesā parihāni hetu. Buddhattasīlaṃ pana patthayanto jhānāpi natṭhoti. Nanu pattabhāvanā. Manomayanti jhānamanomayaṃ.

334. Satthāroṭi gaṇasatthāro.

339. Potthanikanti churikaṃ.

340. Manusseti purise.

341. Ekarattādhikārena rakkhaṃ paccāsīsaṇṭā īdisāti dassanattamaṃ “pañcime”tiādi vuttaṃ. “Pubbe rakkhasseta”nti vuttattā mayhaṃ pana rakkhaṇe kiccaṃ natthīti dassanattamaṃ vuttaṃ. Parūpakkamena tathāgataṃ jīvitaṃ voropeyyāti idaṃ āṇattiyā āgatattā evaṃ vuttaṃ.

342. Mā āsadoti mā vadhakacittena upagaccha. Itoti imamahā jīvitamahā. “Yatoti yasmā, yatoti vā gatassā”ti likhitaṃ. “Paṭikuṭitoti apasakkivā saṅkucito hutvā vā paṭisakkatī”ti likhitaṃ.

343. Tikabhajananti tīhi bhuñjitabbabhajanaṃ. “Tikabhajanīya”ntipi pāṭho. Parikkappato hi tiṇṇaṃ bhuñjitumaṃ anujānāmi, tato uddhaṃ gaṇabhajanameva hoti, tassāpi idameva vuttaṃ. Idha apubbaṃ natthi. “Akataviññattiladdhaṃ tiṇṇaṃ bhuñjantānaṃ kiñcāpi taṃ gaṇabhajanaṃ nāma na hoti, viññattivasena pana na vaṭṭatī”ti likhitaṃ. Tayo atthavase paṭiccāti etthāpi “mā pāpicchāpakkaṃ nissāya saṅghaṃ bhindeyyu”nti pesalānaṃ bhikkhūnaṃ phāsuvihārāyāti yojetabbaṃ. Kulānuddayatāya cāti kulānaṃ pasādarakkhaṇattamaṃ. Vajjanti vajjameva.

“Vajjamimaṃ phuseyyā”ti likhitam. “Vajjanīyaṃ puggalaṃ phuseyyā”ti vuttam. “Imassa mano na phuseyyā”ti vattabbampi siyā. Cakkabhedanti sāsanabhedam. Āyukappanti ettha kiñcāpi avīcimhi āyuparimāṇaṃ natthi, yena pana kammena yattakaṃ anubhavitabbaṃ, tassa āyukappanti veditabbaṃ.

345. “Aññataraṃ āsanaṃ gahetvā nisīdī”ti vacanato visabhāgaṭṭhānaṃ gatassa pesalassapi bhikkhuno tesaṃ āsane nisīdituṃ vaṭṭatīti siddham. Āgilāyatīti rujjati. Ādesanāpāṭihāriyānusāsaniyāti tassa tassa cittācāraṃ ādissa ādissa desanā, ādesanāpāṭihāriyānusāsani. Iddhi eva pāṭihāriyaṃ iddhipāṭihāriyaṃ, iddhipāṭihāriyasamṃyuttāya anusāsaniyā ovadatīti attho. Nanu taṃ āvusoti ettha taṃ vacanaṃ nanu mayā vuttosīti attho.

346-349. Suvikkhālitanti sudhotam. Saṃkhāditvāti suṭṭhu khāditvā. “Mahiṃ vikubbatoti mahāvisālo”ti likhitam. Tassa bhisam ghasamānassa. Tattha nadīsu jaggoti pālentassa. “Kiṃ? Hatthiyūthaṃ gantu”nti vadanti. “Asaṃpāto”ti pāṭho, apatto hutvāti attho”ti likhitam. “Apāyabahuttā puna dassito”ti vuttam. “Evaṃsateti evaṃ assa te āsavā”ti likhitam.

350. “Vosānaṃ pariniṭṭhānaṃ vā”ti ca likhitam. Jātūti daḷhatthe nipāto. Mā udapajjathāti mā uppajjeyya. “So pamādamanuyuñjanto”ti pāṭho. Anādaraṃ kusalesu. Udadhi mahāti kittako mahā? Bhesmā yāva bhayānako, tāva mahāti vuttam hoti.

351. Na kho, upāli, bhikkhunī saṅghaṃ bhindatīti ettha bhikkhu saṅghaṃ na bhindati, bhikkhunī saṅghaṃ bhindatīti keci, netam gahetabbaṃ. Kevalaṃ “saṅgho”ti vutte bhikkhusaṅghova adhippeto. “Saṅghassa deti, ubhatosaṅghassa deti cā”ti mātikāvacanampi sādheti. Tasmim adhammadiṭṭhibhede dhammadiṭṭhi siyā. “Sīlasatibhedesupi samāno dhammaṃ kātunti saṅghabhede vematikopi tādiso vā”ti likhitam. Vinidhāyāti attano vañcanādhippāyataṃ chādetvā.

Saṅghabhedakakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Vattakkhandhakavaṇṇanā

Āgantukavattakathāvaṇṇanā

357. Ekasmiṃ gāme aññavihārato āgatopi āgantukova. Tattha keci evaṃ vadanti “āvāsiko katthaci gantvā sace āgato, ‘tenāpi āgantukabhattaṃ bhuñjitabba’nti vuttattā dūrāgamaṇaṃ vuttam hoti, na gāme, tasmā na yutta”nti. Te vattabbā “āgantukabhattaṃ nāma gahaṭṭhehi ṭhapitam. Yasmiṃ nibaddham, tato aññagāmatoti āpannam. Tathā vihārādhikārattā aññavihārato āgatopi āgantuko vā”ti ācariyānaṃ sanṇiṭṭhānaṃ. Pānīyaṃ pucchitabbaṃ, paribhojanīyaṃ pucchitabbanti uddharitvā ghaṭasarāvādigataṃ sandhāya paṭhamaṃ, dutiyaṃ kūpatalākādigatanti ācariyo. Dutiyavāre attano vasanaṭṭhānattā visuṃ pucchitabbameva, tasmā vuttam etaṃ “paricchinnabhikkho vā gāmo”ti. Bahūsu potthakesu duvidhāpi yujjati.

Anumodanavattakathāvaṇṇanā

362-364. Pañcame anumodanatthāya nisinne. “Manussānaṃ parivisanaṭṭhānanti yattha manussā saputtadārā āvasitvā denti”ti likhitam. Imasmiṃ khandhake āgantukāvāsikagamikānumodanabhattachagapiṇḍacārikāraññakasenāsanajantāgharava

ccakuṭiupajjhācariyasaddhivihārikantevāsikavattāni cuddasa mahāvattāni nāma.
Aggahitaggahaṇena gaṇiyamānāni asīti khandhakavattāni nāma honti.

Vattakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Pātimokkhaṭṭhapanakkhandhakavaṇṇanā

Pātimokkhuḍḍesayācanakathāvaṇṇanā

383-384. “Nandimukhī”ti likhitam. Āyatakenevāti ādimhi eva. Yanti yasmā.
Savantiyo mahānadiyo. “Mahantabhūtāna”nti pāṭho. Pattāti patvā. “Samūlikāya
ṭhapeti akatāyā”ti ṭhapanakassa saññāmūlavasena vuttam. Tam vatthum
avinicchinitvāva parisā vuṭṭhāti.

Attādānaṅgakathāvaṇṇanā

398-399. “Attādānanti sayam parehi codito attānam sodhetum anādiyivā paresam
vipaṭipattim disvā sāsanaṃ sodhetum attanā āditabba”nti likhitam. Vassārattoti
vassakālo. Sappaṭimāsoti ākaḍḍhanayuttoti adhippāyo.

401. Upadahātabboti uppādetabbo, vipaṭisāramukhena dhāretabboti adhippāyo.

Pātimokkhaṭṭhapanakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Bhikkhunikkhandhakavaṇṇanā

Mahāpajāpatigotamīvattukathāvaṇṇanā

402-403. Sūnehīti sutehi. “Setaṭṭikā nāma rogajātī”ti pāḷi. “Setaṭṭhikā”ti aṭṭhakathā.
“Paṭisambhidāpattakhīṇāsavaggahaṇena jhānānīpi gahitāneva honti. Na hi
nijjhānikānaṃ sabbappakārā sampatti ijjhatī”ti likhitam.

Bhikkhunīupasampadānujānanakathāvaṇṇanā

404. Yadaggena yaṃ divasaṃ ādim katvā. Tadevāti tasmim eva divase.
“Anuñattiyā”ti pāṭho. “Anupaññattiyā”ti na sundaram.

405. “Paṭiggaṇhāmi yāvajīvaṃ anatikkamanīyo”ti vatvā idāni kiṃ kāraṇā varam
yācatīti ce? Parūpavādavivajjanattham. Dubbuddhino hi keci vadeyyum
“mahāpajāpatiyā paṭhamam sampaṭicchitattā ubhatosaṅghassa
yathāvuḍḍhaabhivādanaṃ na jātam. Gotamī ce varam yāceyya, bhagavā
anujāneyyā”ti.

408. Vimānetvāti aparajjhivā.

410-413. Kammappattāyopīti kammārahāpi. Āpattigāminiyopīti āpattim āpannāyopi.
Dve tisso bhikkhuniyoti dvīhi tīhi bhikkhunīhi. “Manosilikāyā”ti pāṭho.

420. “Tena ca bhikkhu nimantetabbo”ti sāmīcivasena vuttam.

422-423. “Anujānāmi...pe... tāvakālika”nti puggalikaṃ sandhāya vuttam, na
saṅghikanti ācariyo. “Anujānāmi, bhikkhave, utuniyā kaṭisuttaka”nti vacanato
bhikkhussa vinibandham kaṭisuttakaṃ na vaṭṭati. Paggharantī visaviṇā. Vepurisikā
massudāṭhī.

425. Tayo nissayeti rukkhamaḷaṇhi sā na labhati.

426. Bhattagge sace dāyakā bhikkhunisaṅghassa bhuttavato catupaccaye dātukāmā honti, yathāvuḍḍhameva.

427. Vikāleti yāva vikāle honti, tāva pavāresunti attho. Ajjattanāti ajjatanā.

428. Anuvādanti issariyaṭṭhānaṃ. Idaṃ sabbaṃ “ajjatagge ovaṭo bhikkhunīnaṃ bhikkhūsu vacanapatho”ti paññattassa garudhammassa vītikkamaāpattipaññāpanatthaṃ vuttanti veditabbaṃ, aññathā yesaṃ garudhammānaṃ paṭiggahaṇena bhikkhunīnaṃ upasampadā anuññātā, tesāṃ vītikkame anupasampannāva siyāti āsaṅkā bhaveyya.

429. Itthiyuttenāti itthīhi gāvīādīhi dhuraṭṭhāne yuttena. Purisantarenāti purisena antarikena. “Purisadutiyenā”ti likhitaṃ, purisasārathināti adhippāyo. “Bāḷhataraṃ aphāsū”ti vacanato gilānāya vaṭṭaticceva siddhaṃ, bhagavantaṃ āpucchitvā anuññātattāne upasampajjissāmīti adhippāyo.

430. Sā kenacideva antarāyenāti sabbantarāyasaṅghanavacanaṃ, tasmā taṃ na antarāyaṃ kittetvā, vuttantarāyena “rājantarāyenā”ti sādhetabbanti ācariyo.

431-432. “Navakammanti katvā ‘ettakāni vassāni vasatū’ti apaloketvā saṅghikabhūmidāna”nti likhitaṃ. “Sāgāra”nti vuttattā agārapaṭisaṃyuttarahonisajjasikkhādivajjitāti keci, yuttametaṃ. Kasmā? “Sahāgāraseyyamattaṃ ṭhapetvā”ti aṭṭhakathāyaṃ vuttattā. “Anujānāmi, bhikkhave, posetu”nti vacanato posanayuttakammaṃ sabbaṃ vaṭṭati mātuyā, na aññesaṃ. Vasitum ce na sakkoti dutiyaṃ vinā, sammannitvāva dātabbā tāya iti no mati. Kittakaṃ kālaṃ? Vasitvā ce dutiyā gantumicchati, aññaṃ sammannitum yuttāva. Sā vijātā labheti ācariyo.

434. “Idaṃ odissa anuññātaṃ vaṭṭatīti ekato vā ubhato vā avassave satipi vaṭṭatī”ti likhitaṃ. “Kesacchedādikaṃ kammaṃ anujānāmi sādītum”icceva vuttattā vuttaṃ “tadaññe sādītū”nti. “Kesacchedādikaṃ kammaṃ anujānāmi, bhikkhave”ti avatvā ettaṃ yasmā “sādītū”nti bhāsitaṃ, tasmā sā vicikicchāya ubhatopi avassave api pārājikakhettena sā pārājikaṃ phusati. Iti aṭṭhakathāsvetaṃ sabbāsūpi vinicchitaṃ. Odissakābhilāpo hi aññathā nibbisesato taṃ pamāṇaṃ. Yadi tathā bhikkhussa kappati vicikicchā.

Kālamodissa naṃ padaṃ, na sattodissakañhi taṃ;
Atha bhikkhuniyā eva, kālamodissa bhāsitaṃ.

Evaṃ pārājikāpatti, sithilāva katā siyā;
Sabbaso pihitaṃ dvāraṃ, sabbapārājikasminti.

Niratthakabhāvato, ubbhajāṇumaṇḍale;
Tasmā na sādiyantīti, nidānavacanakkamaṃ.

Nissāya satthunā vuttaṃ, sādītunti na aññathā;
Attano paṇhisamphassaṃ, sādītum yena vāritaṃ.

Api pārājikakkhette, kathaṃ dvāraṃ dadeyya so;
Tathāpi buddhaputtānaṃ, buddhabhāsitaṃ.

Vacanañca samānento, no cettha yuttikathā dhīrā;

Kesacchedādikammassa, avassaṃ karaṇīyato.

Cittassa cātilolattā, gaṇassa ca aṅgasampadā -
Bhāvā bhikkhunīnaṃ mahesinā, rakkhituṇca asaṅkattā;
Nanu modissakaṃ katanti.

Bhikkhunikkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

11. Pañcasatikakkhandhakavaṇṇanā

Saṅgītinidānakathāvaṇṇanā

437. Chinnapātanti bhāvanapuṃsakaṃ, tenākārena patantīti attho. Upaddutā ca mayaṃ homāti atītattthe vattamānavacanaṃ, ahumhāti attho. Atha vā tasmiṃ sati homa. “Pañca bhikkhusatānī”ti gaṇanavasena vatvā “vassaṃ vasantā”ti puggalaniddeso kato.

Khuddānukhuddakakathāvaṇṇanā

443. “Vassikasāṭikaṃ akkamitvā”ti vacanato bhagavato catutthacīvarampi atthīti siddhaṃ. Tenevāha cīvarakkhandhake “catutthaṃ cīvaraṃ pārupī”ti.

444. “Apica yatheva mayā”tiādi saṅgītiyā aggahaṇādhippāyavasena vuttaṃ, kintu susaṅgītā āvuso therehi dhammo ca vinayo ca. Apicāhaṃ nāma tathevāhaṃ dhāressāmīti yatheva mayā bhagavato sammukhā suttaṃ sammukhā paṭiggahitaṃ, tatheva therehi bhagavatā sayameva etadaggaṃ āropitehi, tasmā susaṅgahitā saṅgīti vuttaṃ hoti.

Brahmaṇḍakathāvaṇṇanā

445. “Tvamyeva āṇāpehī”ti ettakameva vuttaṃ, therā pana brahmaṇḍaṃ katvā vuttaṃyeva “channassā”tiādimāhaṃsūti veditabbaṃ. Ettha ca ānandatthero viya aññopi saṅghena āṇatto bhikkhu brahmaṇḍakatena bhikkhunā ālapituṃ labhati, na añño. Ujjavanikāyāti paṭisotagāminiyā. Āgamā nu kho idha āgamā nu khvidha. Āgamā kho idha, te orodhā idha āgamā kho. “Bhisicchavīti bhisitthavikā”ti likhitaṃ. Sabbevimehi sabbameva. Kulavaṃ gamentīti niratthakavināsaṃ gamenti. Kucchito lavo kulavo, anayavināsoti vuttaṃ hoti. Imāya kho pana “dhammavinayasaṅgītiyā”ti vattabbe visesena vinayassa sāsanaṃūlabhāvadassanattaṃ, tasmiṃ ṭhite sakalasāsanaṭṭhisiddhidīpanatthaṃca “idaṃ vo kappati, idaṃ vo na kappati”ti vatthusmiṃ āraddhattā, imissā ca pariyattiyā vinayapiṭakattā “vinayasaṅgītiyā”ti idha vuttaṃ.

Pañcasatikakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

12. Sattasatikakkhandhakavaṇṇanā

Dasavatthukathāvaṇṇanā

446. Nikkhittamaṇisuvaṇṇāti sikkhāpadeneva paṭikkhittamaṇisuvaṇṇā. Tattha maṇiggahaṇena sabbaṃ dukkaṭavatthu, suvaṇṇaggahaṇena sabbaṃ pācittiyavatthu gahitaṃ hoti. Bhikkhaggena bhikkhugaṇanāyāti vuttaṃ hoti.

447. Mahikāti himaṃ. Posāti sattā. Sarajāti sakilesarajā. Magāti magasadisā. Tasmim̐ tasmiṃ visaye, bhava vā netīti netti, taṇhāyetam̐ adhivacanam̐, tāya saha vattantīti sanettikā.

450-452. Ahogaṅgoti pabbatassa nāmaṃ. Anumānessāmāti paññāpessāma. Āsutāti sajjitā, “asuttā”ti vā pāṭho, anāvilā apakkā taruṇā.

453. Ujjaviṃsu paṭisotena gacchiṃsu.

455. Appeva nāmāti sādhu nāma. Mūlā dāyakā pesalakā. “Kullakavīhārenāti khuddakavīhārenā”ti likhitam̐. Rūpāvatārattā kullakavīhāro nāma. Kathaṃ panetaṃ paññāyati, yena sannidhikataṃ yāvajīvikam̐ yāvakālikena tadahupaṭiggahitena sambhinnarasam̐ tadahupaṭiggahitasāṅkhayaṃ āgantvā sannidhikatāmisasāṅkhyameva gacchatīti? Vuccate - “yāvakālikena, bhikkhave, yāvajīvikam̐ tadahupaṭiggahita”nti vacanato purepaṭiggahitam̐ yāvajīvikam̐ tadahupaṭiggahitenāmisena ce sambhinnaṃ, purepaṭiggahitasāṅkhyameva gacchatīti siddham̐. Aññathā “sattāhakālikena, bhikkhave, yāvajīvikam̐ paṭiggahitam̐ sattāham̐ kappatī”ti vuttatṭhāne viya idhāpi “yāvakālikena, bhikkhave, yāvajīvikam̐ paṭiggahitam̐ kāle kappatī”ti vadeyya, tañcāvuttaṃ. Tasmā purepaṭiggahitam̐ taṃ āmisasambhinnaṃ āmisagatikamevāti veditabbaṃ. Gaṇṭhipade pana “sannidhikāraṃ khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā”ti vuttaṃ. Byañjanamattaṃ na gahetabbaṃ.

457. Idhāti imasmiṃ pāṭhe. “Kāle kappati, vikāle na kappatī”ti vuttavacanamattena ‘vikāle kappatī’ti vikālabhojanapācittiyaṃ āvahaṃ hotīti attho, ‘na kappatī’ti sannidhibhojanapācittiyaṃ āvahaṃ hotīti attho, yadi sambhinnarasam̐ ajjapaṭiggahitampi yāvajīvikanti attho”ti likhitam̐. Suttavibhaṅgeti mātikāsāṅkhāte sutte ca tassa padabhājanīyasāṅkhāte vibhaṅge cāti attho. Idaṃ āgatameva. Kataranti? “Atikkāmayato chedanaka”nti idaṃ.

Tividatthipamāṇaṃce, adasaṃ taṃ nisīdanam̐;
Nisīdanam̐ kathaṃ hoti, sadasaṃ tañhi lakkhaṇam̐.

Tividatthipamāṇam̐ taṃ, dasā tattha vidatthi ce;
Taṃnisīdananāmattā, tasmim̐ chedanakaṃ siyā.

Anisīdananāmamhi, kathaṃ chedanakaṃ bhava;
Iti ce neva vattabbaṃ, nisīdanavidatthito.

Kappate sadasāmattaṃ, nisīdanamiti kāraṇam̐;
Kathaṃ yujjati no cetam̐, nisīdanassa nāmakaṃ.

Nisīdananti vuttattā, pamāṇasamatikkamā;
Tassānumatīhetuttā, tattha chedanakaṃ bhava.

Jātarūpakappe -

Jātarūpaṃ paṭikkhittam̐, puggalasseva pāliyaṃ;
Na saṅghassāti saṅghassa, tañce kappati sabbaso.

Vikālabhojanañcāpi, puggalasseva vāritaṃ;
Na saṅghassāti saṅghassa, kappatīti kathaṃ samaṃ.

Sattasatikakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

Cūḷavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 16 August 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. 2. The Canon of Discipline - Subcommentaries. 08. Subcommentary of the Vajirabuddhi. Cūḷavaggavaṇṇanā Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org